

<https://doi.org/10.62837/2025.3.146>

İSAYEVA SƏFURƏ İLQAR QIZI

Türk Dünyası Atatürk Liseyi

s.isayeva1@gmail.com

FONOLOJİ SƏVİYYƏDƏ QƏNAƏT-REDUKSIYA

Açar sözlər: qənaət prinsipi, fonoloji səviyyə, nitq fəaliyyəti, reduksiya, tələffüz

Key words: economy principle, phonological level, speech activity, reduction, pronunciation

Ключевые слова: принцип экономии, фонологический уровень, речевая деятельность, редукция, произношение.

İngilis dili daim dəyişmə prosesindədir. Nitq fəaliyyəti öz təbiətinə görə olduqca yüksək səviyyəli dəyişkənliyi nəzərdə tutur. Dil, linqvistik cəhətdən uyğun olan ziddiyyətlərin ardıcıl sistemi kimi nitqin yaranmasında dil vahidlərinin istifadəsində müxtəlif variasiyalara imkan verir. Tələffüz nadir hallarda sərt şəkildə sabitləşir, həmişə və hər yerdə dəyişir. Ancaq tələffüzün çox tez dəyişməsinə imkan verməyən son dərəcə əhəmiyyətli bir amil var. Bu, başa düşülən ilkin ehtiyacdır, çünki nitqin əsas funksiyası fərdin özünüifadəsi deyil, qarşılıqlı əlaqədir. A.S.

Gimson, tələffüz standartının ümumi qəbul edilmiş neytral forması ilə yanaşı, hazırda gənclərin əksəriyyəti tərəfindən istifadə edilən və qarşıdan gələn əsrdə ümumi qəbul edilmiş tələffüz standartının inkişafını qeyd edən qabaqcıl çeşidin mövcudluğunu göstərir. Bu iki formadan əlavə, yaşlı insanlar tərəfindən istifadə edilən arxaik və ya mühafizəkar tələffüz növü də mövcuddur (7, s.146).

D. Cons beş tələffüz üslubunu fərqləndirir: 1) sürətli təsadüfi üslub (*the rapid familiar style*); 2) daha yavaş danışq üslubu (*the slower colloquial style*); 3) ədalətli auditoriyaya müraciət zamanı istifadə olunan təbii üslub (*the natural style used in addressing a fair-sized audience*); 4) süni teatr üslubu (*the acquired style of the stage*); 5) oxumada istifadə olunan qazanılmış üslub (*the acquired style used in singing*) [8, s.13].

L.V. Şerba, fərqli bir prinsip kimi, sözlərin tələffüz olunduğuna uyğun olaraq hərtərəflilik səviyyəsini təqdim edir. O, tam və danışq üslubu arasında fərq təqdim edir. . L.V. Şerbaya görə, hər bir söz, nə qədər sürətli olursa olsun, nə qədər fonetik kəsilmə ilə tələffüz olunursa olunsun, bu anda eşidilən kəsilmiş kompleks kimi deyil, bu sözün təcrid olunmuş tələffüzü zamanı və ya yavaş-yavaş ortaya çıxan tam, aydın bir səs kimi qəbul edilir. [4, s.143].

Ənənəvi olaraq, ingilis sait sistemi uzun və qısa saitləri fərqləndirir. Həm uzun, həm də qısa saitlər vurğulu və vurğusuz ola bilər. Vurğulu hecaların sait səsləri səsin maksimum aydınlığı ilə seçilir. Vurğulu saitlər, daha böyük intensivlik və aydınlıqla bərabər, daha böyük uzunluğa və ton dəyişikliyinə malikdir. Bunun səbəbi

vurğulanan saitin tələffüzü zamanı rezonator mexanizmini təşkil edən nitq orqanlarının əzələlərinin daha gərgin olması və rezonatorun formasının daha uzun müddət dəyişməz qalması ilə bağlıdır. Vurğusuz hecalardakı saitlər daha qısa, zəif, daha az fərqlənir. Onların kəmiyyət və keyfiyyət fərqləri artikulyasiyanın az intensivliyi, ekshalasiya qüvvəsinin az olması və saitlərin daha az uzunluğu nəticəsində silinir və ya zərərsizləşdirilir. Saitlərin bütün zəifləmə növlərinə reduksiya deyilir. Müddətdə azalma kəmiyyət azalma termini ilə, tembr aydınlığının itirilməsi isə keyfiyyətcə azalma adlanır.

Vurğulu və vurğusuz ingilis saitlərinin təbiəti (vurğudan başqa) bir sıra digər səbəblərdən də asılıdır: 1) fonetik kontekstdən; 2) sözdəki sait mövqeyindən; 3) hecanın xarakterinə görə; 4) hecanın və sözün sintaqmadakı mövqeyindən; 5) intonasiyadan; 6) nitqin tempinə görə.

Vurğulu saitlər səssiz samitlərdən əvvəl qısalmağa meyl göstərir.

Məsələn:

Seed-toxum [si:d] *seat-oturacaq* [si:t]
Played-oyladı [pleid] *plate- boşqab* [pleit]
Bid-təklif [bɪd] *bit-az* [bit]

Həmçinin, uzun saitlər və diftonqlar, nazal və yan sonantlardan əvvəl səslə deyil, səssiz samitlər gəlicə, daha qısa olur.

Məsələn:

pained-ağrılı [peɪnd] *paint-boya* [peɪnt]
Bald-keçəl [bɔ:ld] *Balkan-balkan* [ˈbɔ:lkən]

Həmçinin, saitlərdən dərhal sonra başqa sait gəlicə, daha qısa olur. Məsələn: *seeing* [ˈsi:ɪŋ] -görmək, *sea anchor-dəniz lövbəri* [ˈsi: ɔŋkə].

AE-də(amerikan ingiliscəsi) [a:] ingilis standartlarına uyğun tələffüz edilən bir sıra sözlərdə [æ] Amerika standartlarına uyğun səslənir, məsələn: *ask-soruşmaq* [æsk], *can't-bacarmamaq* [kænt], *dance-rəqs* [dæns] və s. ., Britaniya standartına uyğun isə [æ]-dən daha uzun, lakin [a:]-dan daha qısa ilə xarakterizə olunur. Deməli, bu tələffüz daha qənaətcil və bir növ kompromis sayıla bilər.

Saitlər sahəsində uzun saitlərin bir sıra mövqelərdə azaldılması tendensiyası var. Deməli, *frost* [frɒst], *off* [ɒf], *tez-tez* [ˈtɛz] kimi sözlərdə sait uzunluğunda azalma müşahidə olunurdu. Həmçinin bəzi digər saitləri və hər şeydən əvvəl, *please-xahiş edirəm* [pli:z], *see-bax* [si:], *week-həftə* [wi:k] və s kimi çox işlənən sözlərdə [i:] sait fonemini azaltma tendensiyası var. .

Onu da qeyd edirik ki, uzun sait və diftonqlar sözün əvvəlində və ortasında daha qısa, sonunda isə daha uzun olur. Misal üçün:

See-bax [si:] *seat-oturacaq* [si:t]
may [meɪ] *mate* [meɪt] *maker* [ˈmeɪkə]

Bu qismən həm tək sözün, həm də bütöv bir ritmik qrupun tərtibatı ilə bağlıdır. İngilis dilində ritm vurğulanmış hecaya əsaslanır. Deyimlər hər birində bir

və yalnız bir vurğulu hecadan ibarət heca qruplarına bölünür. Vurğu altında olan və ritmik qrupun mərkəzini təşkil edən sait fonemləri bu qrupdakı vurğusuz (xüsusilə sonrakı) hecaların sayına uyğun yığılmağa meyllidirlər. Deməli, *might* [maɪt] sözündəki [aɪ] diftongu *mighty*-[ˈmaɪtɪ] güclü, *mightily*[ˈmaɪtɪli] güclü şəkildə, [hɪˈmaɪnt hɒv ɪt] *he mightn't have done it*- kimi ritmik qruplarda azalmağa meyllidir. /*The man laughed*//-(*Kişi güldü*) və /*The manager laughed*//-(*Müdür güldü*) cümlələrini müqayisə etsək, görürük ki, hər iki halda [mæn] və [la:ft] hecaları vurğulanır, lakin [mæn] insan sözündəki /æ/ səsinin uzunluğu menecerdə olduğundan daha qısadır, çünki vurğular arasında hecaların eyni vaxt intervalında sıxılma meyli kifayət qədər sabitdir. Beləliklə, biz idarəçi sözünü insan sözündən az müddətdə tələffüz edirik və buna görə də [mæn] hecası iki nümunədə uzunluq baxımından çox fərqlidir.

Bəzi hallarda, məntiqi və ya təkidli vurğu və deməli, sait uzadılması ifadəyə birmənalılıq verən, başa düşülən müxtəlif qeyri-dəqiqlikləri və qeyri-müəyyənliyi istisna edən əlamətlərdir. Bunlar, məsələn, /on/, /by/, /in/ və s kimi ön sözlərin olduğu hallardır və feillə az-çox yaxından bağlıdır. Məsələn: /*He was up on the hill*//cümləsi -(O, təpədə idi və ya *təpənin başında idi*) mənasını verə bilər. Birinci mənada, həm *was*, həm də *up* vurğulanır və *up-yuxarı* ilə əlaqəni göstərmək üçün daha qısadır, *up-yuxarı* isə *on* sözündən ayrıldıqda daha uzundur. İkinci dəyərədə *up-yuxarı* daha qısa və vurğusuzdur.

Danışq dilində vurğulanmış və vurğulanmamış sözlər arasında aydın şəkildə fərqlənən bir təzad var. Məlumatların çoxunu daşıyan sözlər adətən vurğulanır və əhəmiyyətli sözlər adlanır. Cümlədə qalan sözlər əsasən köməkçi sözlərdir, əhəmiyyətli sözləri əlaqələndirir və bizə ifadələr tərtib etməyə kömək edir. Onların çoxu ən çox nitqdə olur. Xidməti sözlər cümlədə adətən vurğusuz olduğundan şifahi nitqdə onların zəif, qısaldılmış formaları işlənir. Bu şəkildə zəifləmiş formalar dildə azalmamış, tam formalarla eyni vaxtda mövcuddur. Güclü formalardan istifadənin əsas halları sözün təcrid edilməsi və ya hər hansı bir ifadənin vurğu mövqeyində tələffüzüdür. Sözlərin zəif formaları yalnız vurğusuz mövqələrdə mümkündür və nitq tempinin sürətlənməsi ilə onların səsinin zəifləmə və sadələşmə dərəcəsi artır. Ən zəifləmiş tələffüz formaları adətən ritmin təsiri altında yaranır. Belə şəraitdə səlis danışq dilində leksik məna daşıyan sözləri ixtisar etmək də mümkündür. Məsələn: *do-etmək* [du:] > [du•, du, dɒ, d], *have -var*[hæv] > [hɒv, ɒv, v], *to-istiqlamət bildirən sözünü* [tu:] > [tu•, tɒ, t], *saint-müqəddəs* [seɪnt] > [sɒnt, sɒn, sn] (*St. Paul's-müqəddəs Pol* [sn pɔ:lz]), *madam-xanım* [mædɒm] > [mædm, mæm, mɒm, mm] /*It's here, ma'am*//-(*Buradır xanım*)[ɪtsˈhɪd mɒm]) [] və s.

Səsin əmələ gəlməsində nə qədər az enerji iştirak edirsə, artikulyasiya orqanlarının mövqeyini bir o qədər az dəyişirik. Və beləliklə, bütün vurğulanmamış saıtlər dil dincəldikdə əmələ gələn neytral sait [ə] istiqamətində formalaşmağa meyllidir.

Qəbul edilmiş tələffüzdə vurğulanmamış [ð] və [ɪ] istifadə fərqi nadir hallarda fərqli təsir göstərərək sözlərin mənasını anlamağa kömək edir. Məsələn: Lenin [ˈlenɪn] - Lennon [ˈlenðn]. Vurğusuz mövqedə [ð] və [ɪ] arasında fonoloji ziddiyyətin olmasına baxmayaraq, bir çox söz iki tələffüz variantında - [ð] və [ɪ] ilə və [ɪ] əvəzində işlənir, neytral sait ilə sözlərin böyük əksəriyyətində həyata keçirilir və ingilis dilində ən bariz müasir tələffüz tendensiyalarından biri hesab edilə bilər.

İngilis dili tələffüzünün vurğusuz vokalizminin fonetik təhlili də morfoloji aspektə malikdir. Eyni kökdən əmələ gələn müxtəlif törəmələrdə və ya eyni sözün müxtəlif qrammatik formalarında, eyni morfeimin müxtəlif allomorflarında vurğulu və vurğusuz saitlər arasında müəyyən uyğunluq və ya fərqlər vardır. Belə dəyişikliklərə sait qradasiyası deyilir. Vurğulana bilən hər hansı bir ingilis sait fonemi vurğusuz vəziyyətdə neytral saitlə əvəz edilə bilər: /the/ [ði:] - /the sun/-günəş [ðð ˈsʌn] /

a combine/-kombayn [ˈkɒmbaɪn] - /to combine/ -(birləşdirmək) [kðm ˈbaɪn]

/man/ [mæn] - /postman/- (poçtalyon) [ˈpɒstmæn]

/pence/ -(pul vahidi) [pens] - /sixpence/ [ˈsɪkspəns]

/particle/-(ədat) [ˈpɑːtɪkl] - /particular/-(xüsusi) [pð ˈtɪkjʊlə]

/toward/-doğru, [tð ˈwɔːd] - /forward/ -(irəli) [ˈfɔːwɔːd]

/fully/-(tam) [ˈfʊli] - /beautifully/-(gözəl) [ˈbjuːtɪfʊli]

herd [hɜːd] - /shepherd/-(çoban) [ˈʃepðd]

/not from, but to/ [... ˈtu:] - /to the door/ -(qapıya tərəf) [tð...] up [ɪp] - /upon/ -
(üzərinə) [ð ˈpɒn]

/face/-(üz) [feɪs] - /preface/-(önsöz) [ˈprefðs]

shire [ˈʃaɪð] - /Yorkshire/ [ˈjɔːkʃɪə]

/mouth/-(ağız) [maʊθ] - /Plymouth/ [ˈplɪmðθ] /most/ [mɒst] - /topmost/-(ən üst) [ˈtɒpmɒst].

Bəzi hallarda sözlərdə vurğu quruluşunun variantları olur ki, bu da semantik fərqə təsir etmir, lakin saitlərin gradasiyası nəzərə çarpır. Əksər hallarda variantlar arasındakı fərq yalnız onların istifadə tezliyindədir. Buna misal olaraq aşağıdakı sözləri göstərmək olar: /television/-(televiziya) [ˈtelɪvɪʒn], [ˌteliˈvɪʒn]; /hospitable/-(qonaqpərvər) [ˈhɒspɪtəbl], [hð ˈspɪtəbl]; /week-end/-(həftə sonu) [ˌwiːk ˈend], [ˌwiːkend].

Digər hallarda isə variantlar arasındakı fərqlər sözün işlədildiyi yerə əsaslanır.

Beləliklə, BE(Britaniya ingiliscəsi)-dən fərqli olaraq AE(Amerikan ingiliscəsi)-də -/ary/, -/ery/, -/ory/, -/mony/, -/ative/ şəkilçlərində iki vurğu var və şəkilçinin saiti azalmır. Misal üçün: İngilis tələffüzünün Amerikan və İngilis versiyası:

/January/-(Yanvar) [ˈdʒænjʊ ɛðrɪ] [ˈdʒænjʊðrɪ]

/millinery/ - (dəyirmançılıq) [ˈmɪlɪneəri] [ˈmɪlnəri]

/territory/- (ərazi) [ˈtɛrɪtoəri] [ˈteritəri]

/operative/- (operativ) [ˈɔpəreɪtɪv] [ˈɔpərətɪv]

/ceremony/- (mərasim) [ˈserəmənəri] [ˈserəmənɪ]

Bu nümunələrdən gördüyümüz kimi, BE-ni bu baxımdan daha qənaətli hesab etmək olar, çünki ingilis dilinin bu variantında danışanlar ikinci dərəcəli səsdən istifadə edərək, azaldılmamış saitli sözdə daha bir hecanı ayırmaq üçün ikinci dərəcəli vurğunun köməyi ilə əlavə səy sərf etməli deyillər.

Bütün sait fonemlərindən diftonqlar ən sabit tembrə malikdir. Onların azaldılması adətən nüvənin müddətinin azalması ilə məhdudlaşır, yəni kəmiyyətə azalma baş verir. Buna baxmayaraq, bəzi sözlərin səs qabığında diftonqların keyfiyyətə zəifləməsini müşahidə etmək olar. Keyfiyyət reduksiyası adətən tembrə [ɪ], sürətli nitqdə isə neytrallaşmaya yönəldilir. Məsələn: /direction/- (istiqaamət) [daɪˈrekʃn] > [dɪˈrekʃn] > [dɒˈrekʃn]; /deligate/- (incə) [ˈdelɪgeɪt] > [ˈdelɪɡɪt] > [ˈdelɪɡɒt]. [eɪ] diftongu, məsələn, /again/- (yenidən) [əˈɡeɪn] > /then/- [ðˈɡen] (sonra) sözündə olduğu kimi, monoftong [e] halına salına bilər.

Həmçinin qeyd etməliyik ki, /home/- (ev), /go/- (get), /most/- (ən çox), /soap/- (sabun) və s. sözlərdə [ou] diftongunun [əu] olaraq dəyişməsi olmuşdur. Bu dəyişiklik o qədər geniş vüsət alıb ki, onun gələcəyin yeni tələffüzü olması şübhəsizdir. Üstəlik, səlis nitqdə neytrallaşmaya qədər daha çox daralma olur. Aşağıdakı misallarda [əu] diftongunun azalmasını izləyə bilərik: /Oh!/ [əu] > /so-so/- (belə) [ˈsəu səu] > /so late/- (belə gec) [səuˈleɪt] > /not so late/- (o qədər də gec deyil) [ˈnɒt sɒˈleɪt].

Vurğulamaq lazımdır ki, Amerika tələffüzündə [eɪ] və [əu] diftonqları adətən bir qədər diftongoid olur; demək olar ki, monoftongdur. Bu baxımdan, AE-də tam monoftongizasiyaya daha çox meyillidirlər. Məsələn: /Negro/- (zənci) [ˈnɪɡrə], /fellow/- (yoldaş) [ˈfelə], /lay/- (uzandı) [le], /gave/- (verdi) [gev], /mode/- (rejim) [məd], /wrote/- (yazdı) [rɒt]. Həmçinin ingilis [uə], [aɪ], [ɪə] diftonqlarını əvəz edən Amerika monoftongları tələffüzə xüsusi effekt verir. Məsələn: /curing/- (müalicə) [ˈkjurɪŋ], /clearing/- (təmizləmə) [ˈklɪrɪŋ], /either/- (ya) [iːðər], /neither/- (nə də) [niːðər].

S.Potter və C.Braun da öz əsərlərində gündəlik ünsiyyətdə bir çox diftonqların monoftonlaşmaya meyli olduğuna diqqət çəkiblər [9, s.16-19]; [5, s. 76-77]. Məsələn: diftonq [eə]: /where/- (harada) [we:], /fair/- (ədalətli) [fe:], /over there/- (orada) [əuvəˈðe:]; дифтонг [au]: /now/ /that/- (indi ki) [ˈna ðət] [ˈsaθfˈɪŋɡlənd] /South of England/- (İngiltərənin cənubunda); дифтонг [oə]: /pore/ – (məsamə) [pɔ:], /sore-yara/ [sɔ:], /tore/- (cırmaq) [tɔ:].

İngilis dilində beş triftonq [aɪə, əuə, eɪə, auə, oɪə] nitqdə olduqca nadirdir və əhəmiyyətli qeyri-sabitliyə malikdir, yəni diftonqlara və ya hətta monoftonglara qədər azaltma qabiliyyəti vardır. Məsələn: /our/- (bizim) [auə] > [aə]: /Brown's our neighbour/- (Braun bizim qonşumuzdur) [ˈbraʊnz əðneɪbər]; qoyan [ˈleɪə] > [ˈleə]:

/This hen is a good layer/ -(Bu toyuq yaxşı yumurta qoyandır) [ðis'hen ız ð'gudleð].

Beləliklə, danışiq üslubundan istifadə edərkən, istənilən vaxt, sözü tam üslubda təkrarlayaraq aydın tələffüz edə bilərik. Lakin sözün ideal fonetik tərkibini təmsil edən dolğun üsluba xalis formada real şifahi nitqdə rast gəlinmir. İstənilən şifahi nitq tələffüzün tam və natamam növlərinin bölmələrinin nisbəti baxımından bir sıra növlərə malikdir: məndə nə qədər çox kortəbiilik, qeyri-rəsmilik, asanlıq olarsa, o qədər natamam tipli bölmələri ehtiva edir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Мартине А. Принцип экономии в фонетических изменениях: проблемы диахронической фонологии. М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1960. 301с.
2. Торсуев Г.П. Проблемы теоретической фонетики и фонологии. -Л.: Наука, 1969. – 100с.
3. Филатов И.С. Языковая избыточность в научном тексте. Автореф. дисс. канд. филол. наук. Пермь, 2011. – 28 с.
4. Щерба Л.В. О разных стилях произношения и об идеальном фонетическом составе слова//Языковая система и речевая деятельность. Л., 1974.С.141-146.
3. Brown G. Listening to Spoken English. М.: Prosvescheniye, 1984 .131p.
4. Dickushina O.J. English Phonetics. М. L.: Prosvescheniye, 1965. 202p.
5. Gimson A. An Introduction to the Pronunciation of English. 2nd ed. Caxton Hill, 1970. 320p.
6. Jones D. An Outline of English Phonetics. Cambridge: Univ. Press, 1976.378p.
9. Potter S. Changing English. 2nd ed. – London: Deutsch, 1975. – 206p
10. Светличная В.Ю. Основные подходы к классификации плеоназма. ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ И СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ВОПРОСЫ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ сборник материалов VI Международной научно-практической очно-заочной конференции. Кубанский государственный технологический университет. Краснодар, 2021, с 379-387.
11. Вих А.В. Языковая экономика во франкоязычном медиадискурсе: морфологический аспект. Вестник МГЛУ. Гуманитарные науки, 2021. Вып. 13(855), стр. 75-86. https://doi.org/10.52070/2542_2197_2021_13_855_75

XÜLASƏ FONOLOJİ SƏVİYYƏDƏ QƏNAƏT-REDUKSIYA

Bu məqalə fonoloji səviyyədə qənaətdə reduksiyanın rolundan bəhs edir. Məqalədə deyilir ki, dil, linqvistik cəhətdən uyğun olan ziddiyyətlərin ardıcıl sistemi kimi nitqin yaranmasında dil vahidlərinin istifadəsində müxtəlif variasiyalara imkan

verir. Tələffüz nadir hallarda sərt şəkildə sabitlənir, həmişə və hər yerdə dəyişir. ingilis sait sistemi uzun və qısa saitləri fərqləndirir. Həm uzun, həm də qısa saitlər vurğulu və vurğusuz ola bilər. Vurğulu hecaların sait səsləri səsin maksimum aydınlığı ilə seçilir. Vurğulu saitlər, daha böyük intensivlik və aydınlıqla bərabər, daha böyük uzunluğa və ton dəyişikliyinə malikdir. Bunun səbəbi vurğulanan saitin tələffüzü zamanı rezonator mexanizmini təşkil edən nitq orqanlarının əzələlərinin daha gərgin olması və rezonatorun formasının daha uzun müddət dəyişməz qalması ilə bağlıdır. Vurğusuz hecalardakı saitlər daha qısa, zəif, daha az fərqlənir. Onların kəmiyyət və keyfiyyət fərqləri artikulyasiyanın az intensivliyi, ekshalasiya qüvvəsinin az olması və saitlərin daha az uzunluğu nəticəsində silinir və ya zərərsizləşdirilir. Saitlərin bütün zəifləmə növlərinə reduksiya deyilir. Müddətdə azalma kəmiyyət azalma termini ilə, tembr aydınlığının itirilməsi isə keyfiyyətə azalma adlanır, və bu da dildə qənaətdə xidmət edir.

İSAYEVA SAFURA

SUMMARY

ECONOMY AT THE PHONOLOGICAL LEVEL- REDUCTION

This article discusses the role of reduction in economy at the phonological level. The article states that language allows for variations in the use of language units in the production of speech as a coherent system of linguistically appropriate contrasts. Pronunciation is rarely rigidly fixed, it changes always and everywhere. The English vowel system distinguishes between long and short vowels. Both long and short vowels can be stressed or unstressed. Vowel sounds of stressed syllables are selected with maximum clarity of voice. Stressed vowels have greater length and pitch variation, along with greater intensity and clarity. This is due to the fact that the muscles of the speech organs, which make up the resonator mechanism, are more tense during the pronunciation of the stressed vowel, and the shape of the resonator remains unchanged for a longer time. Vowels in unstressed syllables are shorter, weaker, less distinct. Their quantitative and qualitative differences are erased or neutralized by less intensity of articulation, less force of exhalation and shorter length of vowels. All types of weakening of vowels are called reduction. A reduction in duration is termed a quantitative reduction, and a loss of timbre clarity is called a qualitative reduction, which also serves the economy in the language.

РЕЗЮМЕ

ЭКОНОМИЯ НА ФОНОЛОГИЧЕСКОМ УРОВНЕ- РЕДУКЦИЯ

В данной статье рассматривается роль редукции экономии на фонологическом уровне. В статье утверждается, что язык допускает вариации использования языковых единиц при производстве речи как целостной системы лингвистически соответствующих контрастов. Произношение редко бывает жестко закреплено, оно меняется всегда и везде. В английской системе гласных различают долгие и краткие гласные. И долгие, и краткие гласные могут быть ударными и безударными. Гласные звуки ударных слогов подбираются с максимальной четкостью голоса. Ударные гласные имеют большую длину и высоту звука, а также большую интенсивность и ясность. Это связано с тем, что мышцы органов речи, входящие в состав резонаторного механизма, во время произнесения ударной гласной сильнее напрягаются, и форма резонатора длительное время остается неизменной. Гласные в безударных слогах короче, слабее, менее отчетливы. Их количественные и качественные различия стираются или нивелируются меньшей интенсивностью артикуляции, меньшей силой выдоха и меньшей длиной гласных. Все виды ослабления гласных называются редукцией. Уменьшение продолжительности называют количественной редукцией, а потерю ясности тембра — качественной редукцией, которая также служит экономии языка.

Rəyçi: fil.d., dos., İzaura Şirinova